

Horat pncipes ad obedientiaz pape

spūalē. caueāt ne sint iobediētes ei: r stu/ deāt vt seruiāt ei. qz stati prās eoz ē moz/ tua dū nō seruit prāti spūali. r est sic coz/ p sine aīa. Cōsiderent moderni pncipes q̄liter p̄decessores eoz qz ipi sunt succes/ sores fuerūt subiecti r obediētes prāti spi/ rituali. cogitēt q̄lit caput prātis trene scz romanū impiū fuerat subiectū spūali po/ testati p mille ānos et vltra. Timeāt igit̄ oēs xpiani. q̄ sunt maiores r miores xpz: cui? vicari? subiugauit sibi oēm terrenaz prātē. Timeāt oēs pncipes xpm. qz eoz p̄decessores q̄ fuerūt excellētiores r maio/ res: subiecerunt colla sua vicario ei? et ei tanq̄ veri subditi fuerūt. Quis gausus est p̄seq̄ eccliam xpī? Cogitēt oēs xpiani: qz xpianitas aliq̄n nō erat: r q̄lit incēpit r creuit. r q̄lit ad sūmā altitudinē denēnit. q̄liter p̄seuerauerit. r q̄lit p̄māsit. Time/ ant ḡ xpm filiū di. sicut p̄decessores timu/ erūt eū: et eū honozent sicut p̄decessores eū honozauerūt. Videāt magnificetiā r excellētiā suoz p̄decessoz r eoz paruitatē r reputēt se nihil i respectu eoz. Si ḡ illi q̄ tā excellētes fuerūt timuerūt xpm: et ei obediērūt: r i eū crediderūt ac fideles fue/ rūt: xpm honozificauerunt: r vicario suo subditi ac obediētes fuerūt: ac oēs xpi a/ micos dilexerūt. q̄nto ḡ maḡ illi q̄ nunc sunt: eū nihil sint respectu illoz debēt ma/ gis timere xpm r ei obedire ac eundē hor/ nozare ac subditi eē suo vicario? Etiā pē sent q̄lit ista prās existit i ciuitate famo/ siori toti? mūdi q̄ dñabāt toti orbi. et vl/ tra mille annos fuit ibi sedes isti? prātis spūalis. Septimū r vltimū sac̄m ē m̄rimoniū: qd̄ ē insepabil? iūctio viri et mulieris introducta p libez arbitriū r cō/ sensum aīoz vtriusqz exp̄ssa p x̄bū vl ali qd̄ signū. r ē institutū vt sit officiū: sac̄m r remediū. officiū ad multiplicādū. sac̄m ad significādū. remediū p̄tra pctm̄.

Titulus. CCCXV.

Q̄ Boniaz autē

de? nō fecit oēs hoies insil: si cut fecit angelos insil. s3 solū fecit p̄mū hoiem r p̄mā mulierē imedia/ te p se sine adiutorio alteri?. r ordinauit vt hoies multiplicarent p p̄pagatōez et ge/

nerationē. ita qz vn? ab alio generaret et descēderet. vt sic maior vnitas et maior amor eēt inter hoies. qz hoies reputaret se q̄si vnū hoiem: dūz viderēt se omēs ab vno descēdisse hoie. vt sic mod? generādī esset signū vnitas r societatis. Et qz totū p̄ncipale bonū hois est vt habeat p̄iūcti/ onē et societate cū deo. qz p̄ralē societate hō recipit vitā a deo r totū bonū suū. ita qz vita hois p̄sistit i societate dei: vt ē iam declaratū. id qz ista societas hois cū deo est occulta r inuisibil? et spūal. et ē finis r cōplemētū hois debuit significari: figu/ rari r rep̄itari q̄tū fieri potuit p res visi/ biles et sensibiles. vt sp̄ hō h̄ret aliq̄d si/ gnū manifestū visibile p qd̄ rep̄taret et figuraret ei? p̄iūctio et societas quaz de/ ber h̄re cū deo p amorē tanq̄ suū p̄ncipa/ le bonū: et sp̄ videre q̄si in speculo suū bo nū. Et id qz p̄iūctio et societas inuisibil? d3 significari: figurari r rep̄itari p p̄iūcti onē visibile. qz etiā istud signū rep̄tans istā p̄iūctiōnē spūalē d3 eē p̄pin q̄ssimum ipi hoī. id de? ordinauit qz nō solū gen? hu manū p generatōez multiplicaret: s3 talit̄ r tali mō multiplicaret r crederet vt mo/ dus generādī r multiplicādī eēt signū vi sibile figura r rep̄tatio isti? p̄iūctōis et societatis spūal? r inuisibil? quā hō d3 h̄re p amorē cū deo in q̄ cōsistebat tot? stat? hois. Et id ordinauit de? r instituit vt p pagatio et generatio ac multiplicatio ho minū fieret p p̄iūctiōnē mar? r femine. q̄ qd̄ p̄iūctio eēt indiuidua r singularis. r h̄ est m̄rimoniū. Et id a p̄ncipio fecit p̄mū hoiem r p̄mā mulierē: r nō plures viros neqz m̄lieres. sed vnicā et singularē vni vi ro. et voluit qz ista p̄iūctio eēt insepabilis r indissolubil?. Et id ipm m̄rimoniū fuit ordinatū a deo in p̄ncipio nature hūane ad duo. scz vt eēt officiū generādī et mul tiplicandi hoies. r vt eēt signū r sac̄m re p̄sentans r significans p̄iūctiōnē inuisi/ bilē et spūalē aīe cū deo p amorē liberalē et spontaneū. Unā p̄ncipio de? fecit du as mirabiles p̄iūctōes in hūana natura. Prima fuit q̄n p̄iūctiō aīam rōnalē cum carne seu cū corpore. r ista fuit natural. et n̄ p̄cessit p̄sensu. qz ipa nesciebat qm̄ non/ dū erat. s3 de? creādo aīaz p̄iūctiō eaz cū

Quare oēs hoies ab vno sūt.

Cōiun/ ctio iui/ sibil? cū deo

Cōiun/ ctio visi/ bilis scz m̄rimo/ nium.

Due cō/ iūctiōes i natura hūana.

corpe. Et istud fuit p̄mū m̄rimoniū. Aliā vero fecit de^o iunctionē in natura hūana quā iunxit mulierē cū viro in vna societate inseparabili. et ista societas fuit maior et nobilior. et ista fuit voluntaria et liberalis. et nō naturalis. et p̄ sensum viri et mulieris et p̄ amorē vtriusq̄. Et p̄ma societas erat signū et rep̄ntatio istius iunctionis. q̄ sicut aīa ē maior et superior ac dignior et caro inferior. ita vir ē maior et superior ac dignior. et mulier ē inferior. et sicut aīa vna fuit iuncta cū vna singulari carne et nō cū pluribz. ita vn^o vir cū vna muliere et nō cū pluribz. et sic p̄ma iunctio nō poterat destrui nisi p̄ mortem. ita nec iunctio viri et mulieris poterat destrui nisi p̄ mortē. Sic ḡ p̄ma societas q̄ fuit i hūana natura radical et fundamētal scz aīe cū carne significabat et rep̄ntabat secū dā societate et iunctiōem q̄ erat in hūana natura: q̄ erat viri et mulieris. Et ista scda significabat et figurabat tertiā iunctiōem seu societate q̄ ē aīe cū deo: seu hūane nature cū deo. Et ista est maxima et maior oīm. Et sic ambe societates p̄me q̄ erant in hūana natura erant p̄pter tertiā iunctiōem que erat hominis cum deo.

De cōparatione istaz societatu in se.

Titulus. cccxvi.

Et qm̄ iste tres societates sūt ordinatē in se. et vna asēdit sup̄ aliam i dignitate et nobilitate q̄si p̄ q̄ndam scalā. et vna rep̄ntat aliā. iō cōparem^o eas ad inuicē. Un̄ due p̄me q̄ sūt ista hūanā naturā: sūt p̄pter illā q̄ asēdit sup̄ hūanā naturā. In p̄ma enī societate et iunctiōe caro asēdit ad sp̄m̄ rōnale: et iungit cū eo naturalr. in scda societate mulier asēdit ad virū: et iungit cū eo p̄ libez̄ sensum. Et q̄ mulier h̄z carnē et sp̄m̄ seu aīaz et vir etiā. iō sic ibi duplex iunctio seu societas. scz aīe siue sp̄s cum sp̄: et carnis cū carne. q̄ aīa viri iungit cū aīa mulieris: et ecōuerso p̄ amorē et sensum. et caro viri cū carne mulieris. sed i tertia societate tam vir q̄ mulier iungit cū deo. et nō soluz vir et mulier sed tota hūana natura d̄z cōiungi cū deo. q̄ ad h̄ ordiata ē. Sicut ḡ in p̄ma iunctiōe et societate q̄ ē aīe seu sp̄rit^o cū carne. ip̄a caro viuificat: exaltatur

Duplex
iunctio
in m̄rimo
nio

nobilitat^o et dignificat^o p̄ societate cū aīa rōnali. ita q̄ et seip̄a nō h̄z vitā imo ē nihil. sicut etiā mulier i scda societate viuificat: fortificat et exercitat ac nobilitat^o p̄ societate viri. ita etiā significat^o q̄ tā vir q̄ mulier et tota societas siue cōgregatio hoīm viuificat: nobilitat ac dignificat et exaltatur p̄ societate et iunctiōe cū deo. Et sic tota caro ē iuncta cū aīa. ita mulier cum viro. sic etiā tā mulier q̄ vir q̄ faciūt vnā cōgregationē debēt iungi cū deo p̄ amorē. et p̄ sensu tota cōgregatio viroz et mulierū. Sicut autē i hūana natura due fuerūt societates et iunctiōes. Prima aīe et carnis: q̄ faciūt vnā p̄sonā indiuiduā. Et secundā mulieris cū viro q̄ faciūt vnā p̄amorē et sensuz ac voluntate inseparabile. ita significabat q̄ due erāt societates et iunctiōes possibles nature hūane cum deo. vna ad modū aīe cū carne p̄ vnionē p̄sonalē. ita q̄ de^o et hō p̄tineant i vna p̄sona. et alia societas p̄ amorē et voluntate. alie nō p̄t hūana natura iungi cum deo nisi istis duobz modis. Et qm̄ fili^o dei ē vnitus p̄sonalr cū hūana natura. iō cōpleta ē ista societas q̄ se h̄z ad modū aīe cū carne. Et q̄ x̄ps de^o et hō in vna p̄sona vlti^o cōiunxit et vnuit sibi xp̄ianitate: q̄ ē vna societas et vna cōgregatio oīm xp̄ianoz: q̄ vocat^o ecclia. q̄ h̄z modū vnitate et verā vnitatez q̄stum fieri p̄t. q̄ tota xp̄ianitas est iuncta cū vno sūmo sacerdote vicio xp̄i. Et iō tota ecclia ē ad modū mulieris seu vxoris. Et x̄ps h̄z moduz viri. q̄ tota ecclia est q̄si vna p̄sona. et x̄ps est alia p̄sona. et est ibi m̄rimoniū sicut inter p̄mū virū et p̄mā mulierē. Sic igit in p̄mo statu hominis ante lapsum: erat societas et iunctio cōgregatiōis viri et mulieris cū deo nōdū incarnato. et ista erat per amorē. ita q̄ ibi erat cōgregatio et ecclia hoīm. s̄z mō in rep̄tōe facta ē iunctio et societas xp̄ianitatis seu ecclie cū filio dei facto hoīe et incarnato. Et sic mō se due cōiunctiōes seu due societates. p̄ma ē filij dei cū hūana natura et cū hūanitate p̄pa et singulari. et scda ē societas xp̄i dei et hominis cū tota xp̄ianitate q̄ est sua ecclia et est tota sua. et ista ē maxima iunctio et maxima societas q̄ possit eē. q̄ maxim^o ē x̄ps

Quō in
carnarō
filij di si
gnifica
batur.

Quō ec
clia est
vxor vel
sponsa
xp̄i.

Due lo
cietates

Batīa
7 forma
mīmo /
nū.

Ecce
qd signi
ficat ma
trimoni
um

aior. s; fm significatū 7 fm officii 7 fm
remediū sunt i eo q̄stū ad p̄iūctionē cor/
por. Sicut autē i alijs sacris ē aliqd visi
bile seu sensibile exteri⁹ apparēs: 7 aliqd
inuisibile qd significat. ita sicut ē i isto sacro
q; aliē nō ēē sacm. 7 iō in isto sacro sunt
sba et signa exteriora seu acc⁹ 7 opatiōes
exteriorē loco rez corporaliū q̄ sunt i alijs
sacris. sicut i baptisimo ablutio aq. Et iō
istud sacm sic sicut sacm p̄nīe: in q̄ non
erat aliq̄ res corporal. sic sba exteri⁹ di/
cta a viro 7 muliere p̄ q̄ significat et decla
rat p̄sentis interior: amboz: sunt totū il
lud qd apparet p̄mo in mīmonio. et ipse
p̄sentis interior est illud qd significat in
mīmonio. sicut p̄fessio significat p̄ritio
nē et displicentiā interiorē in ipso sacro pe
nitētie. Et deinde et illo causa est vinculu
obligatoriū int̄ viri 7 mulierē inuisibilē
spūale: et p̄iūctio q̄ nunq̄ dissolui p̄t. 7 h
ex ordinatiōe diuina. q; de⁹ instituit mī/
moniu ppter significatiōē p̄iūctōis spi
ritual. 7 istud vinculu obligatoriū tm̄ p̄
pter mutuū p̄sentis viri 7 mulieris p̄p̄sus
7 declaratū p̄ sba exteriora vtriusq; vel
p̄ signa alia ē pprie mīmoniu. Sic ḡ cō
sentis p̄ sba declarat⁹ nō ē mīmoniu:
sed causat mīmoniu. 7 sic sūt ibi tria p̄ or
dinē. s; sba exteriora significatiā. et ipse
p̄sentis sp̄tane⁹ viri 7 mulieris. 7 ipsum
vinculu obligatoriū tm̄ indissolubile 7 i/
frangibile. 7 tale vinculu est sacm: et si
gnificat p̄iūctionē spūalē int̄ deū 7 aīaz.
et int̄ filiū dei et hūanā naturā sibi p̄sona
liter copulatā 7 iter xpm et eccliam. 7 iō p
pter talē significatiōē causat tale vincu
lū indissolubile. Et vlteri⁹ et talis vinculo
obligatoriū p̄ qd vir trāsit in p̄tātē mulie
ris. et mulier in p̄tātē viri q̄stū ad corpus:
sequitur vltima p̄iūctio q̄ est copula carna
lis. et iō ppter talē obligatiōē vir tenet
reddere debitū mulieri: 7 mulier viro. Et
sic apparet q̄līc⁹ p̄sentis voluntari⁹ exp̄sus
p̄ sba causat p̄petuā obligatiōē ex dei
ordinatiōe. Itē etiā apparet q; in mīmo
nio sp̄ p̄nī esse duo bona. s; fides 7 sacm
q̄uis nō sp̄ sequat̄ p̄les et fruct⁹. vñ pos
set ibi esse fides et fidelitas ppter solutio
nē debiti. 7 etiā sp̄ est sacm 7 signū p̄iū
ctionis spūalis: imo p̄iūctionum sp̄iri

tualium iam dicarum.

Q sūme d; timere oīs xp̄ian⁹ ne vio
let matrimōniū suū vel alterius.

Titulus. ccccx.

Et qm̄ ipm̄ mīmoniu est tantū
sacm 7 tā magnū 7 institutū 7 or
dinatū: ad rep̄tandū et significādū ma
gnas et sc̄tissimas p̄iūctiōes spūales su/
peri⁹ dictas. cauere debent oēs q̄ sunt in
mīmonio ne deturpēt et violēt tantū sa
cramētū a deo ordinatū. q; q̄ violat 7 de
turpat signū. facit iniuriā rei significare
p̄ illud: 7 illi q̄ instituit illud sacm. Et q̄
maior iniuriā q̄ iniuriare 7 deturpare cō
iūctionē filiū dei cū hūana natura i vna
p̄sona q̄ est sūme honorāda. cui⁹ p̄iūctio/
nis ipm̄ mīmoniu ē signū 7 sacm: Et q̄
maior iniuriā q̄ iniuriare cōiūctionem
xpi et ecclie: cui⁹ ipm̄ sacm est exp̄sus li
gnū. Qui enī ipas p̄iūctiōes p̄tēnit 7 i/
uriat: dign⁹ est matia vindicta. in bono/
rat enī hūanitatē xpi: p̄sonā filiū dei et to
tā eccliam. Et sicut d; cauere omīs hō ne
violēt 7 deturpet mīmoniu alteri⁹ coeū/
do cū vxore ei⁹. et cogitet q̄rum in hono
rat et deturpat deū seu vitupat: q̄ ipz ma
trimōniū in paradiso instituit: 7 vni viro
vnā mulierē copulauit. Honorādum est
igit̄ mīmoniu ppter deū q̄ ipm̄ instituit.

Comparatio xpi ad eccliam sicut viri
ad vxorē et sponsi ad sponsam.

Titulus. ccccx.

Et q; xps se h; ad eccliam siue ad
xp̄ianitatē sicut vir et sp̄sus ad
vxorē et ad sp̄sam. iō sicut quilibet vir et
sponsus bon⁹ amat suaz vxorē in amore
casto puro et bono et singulari. et ec̄ouer
so sponsa bona sponsum suū ita sicut xps
diligit eccliam suā amore castissimo pur
rissimo et mūdissimo. et etiāz ecclia amat
xpm. et iste amor est inuiolabilis 7 p̄petu
us. Et sicut sponsus bon⁹ et ver⁹ ornat:
decorat et pulchrificat sponsam suā q̄stū
pōt iuxta honorē suū. ita xps ornat suaz
eccliam oī ornamēto et spūali et corporali.
et int⁹ et extra q̄stū fieri p̄ iuxta honorē
suū. Et sicut etiāz bon⁹ sponsus castigat
sponsam suā et vxorē: sed nō destruit eaz.
sic xps castigat eccliam: sed non destruit
eā. Et sicut bon⁹ sp̄sus nō vult p̄mitte/
re

Ti. cccxxii De finali iudicio

ceret concordaret cum xpo: cuius est mister. cuius bonorum ipse est dispensator: Quod esset dignus dispensaret ministrare bona christi principalia que pro nihilo reputat: Sint igitur solliciti et intenti omnes ministri ecclesie ut honorent facta ecclesie que sunt dispensatores: et propter que ipsi honorantur: ut si permaneat ad eum a quo omnia sacramenta habent ortum et originem. Amen.

De iudicio vniuersali et resurrectione generali. Et ostendit quod iudicium vniuersale est venturum de necessitate cum resurrectione generali: in quo omnes homines et tota natura humana resurgent cum propriis corporibus ad recipiendum publice completam et finalem retributionem et suum finale complementum secundum veram iustitiam.

Titulus. cccxxii.

Gonias autem

isteliber seu ista scia est de homine ut in principio dictum est. id oportet tractare in isto libro oia que pertinent ad boiem de principio vsque ad finem et totum processum bonis siue humane nature. Et quoniam data est iam in isto libro cognitio de homine sufficientiens: et ostensum est quod homo factus est a deo. et propter ipsum facta sunt omnia: et quod homo obligatus deo: et ad quem obligatus: et quod homo in quantum est talis nature: est premiabilis et punibilis in suis operibus. et ostensum est totum debitum hominis. et ostensum est etiam quod homo fuit lapsus a suo primo statu. et quod facta est operatio. et ostensum est quod homo per facta surgit de lapsu et sanatur. et reducit ad statum primum ut possit operari et facere opera que debet facere si vult. si ergo duo opera que deus fecit circa hominem iam precesserunt. scilicet operatio et operatio restauratio seu reparatio. id non restat nisi operatio glorificationis et premiatiois seu finalis retributionis. quod tria opera dei sunt circa hominem ut dictum est. et etiam includit in istis operibus gubernationis. Ipse enim homo est operatio dei viuus: propter quod fecit omnia alia opera: ad cuius salutem et utilitatem sua prouidentia se apparet manifeste esse intentum. Et id impossibile est quod deus relinquat hominem incompletum. et quod non compleat omnia que sunt completa circa hominem secundum que natura hominis requirit. Postquam enim incepit et continuauit. oportet et bonitate que compleat. Et quoniam homo est talis nature ratione sue voluntatis libere que nullo modo potest cogi: sed operatur libere: et est dominus operum suorum. et non habent alie res

inferiores que operantur ex necessitate. id iam conclusum fuit superius in quodam capitulo de comparatione hominis ad alias res penes liberum arbitrium: quod opera hominis habent talem naturam super opera aliarum rerum que sunt remunerabilia: et eis debet retributio. ita quod homo taliter factus est per sua opera propria debet acquirere retributionem et suum finale complementum. ita quod homo debet mereri et lucrari: et postea ei debet fieri retributio et dari merces pro iustitia. ita quod homo est talis nature: quod debet acquirere suum complementum et suum finale bonum pro iustitia et pro merita premiatiois et solutionis et iuste retributionis. quod aliter non sapet homini. Et id conclusum fuit ibi: quod necesse est quod omnia opera hominis iudicentur et discutiantur in veritate: ut veraciter recipiant quod eis debet secundum veram iustitiam. Et id ut non oporteat hic reiterare omnia que dicta sunt ibi in illo capitulo: recurrendum est ad illud capitulum. quod est fundamentum et radix istius partis. Et id iam firmum est et impossibile est aliter esse quam fiat iudicium verum et discussio de operibus hominis siue bonis siue malis. et id non restat declarare nisi si quodammodo fiat istud iudicium et talis discussio. et quodammodo fiat ista retributio et premiatio et solutio. Item etiam iam declaratum est in capitulo de gaudio et tristitia: quod necesse est et erit: quod quilibet anima recipiet suum corpus proprium ad complementum tristitie vel gaudij. et sic iam probatum est resurrectio corporum: et non restat probare nisi quod fiet. Et quoniam istud erit vltimum opus dei circa humanam naturam. et erit confirmatio totius humane nature. et propter omnia totius mundi que facta sunt propter homines. Et id oportet quod ista retributio finalis que erit complementum omnium fiet eo modo que prouenit deo et homini. Unde istud opus solum erit opus dei sine adiutorio alicuius creature. et ipsa natura humana nihil operabitur nisi solum recipiens retributionem et solutionem sibi debitam. et id modus faciendi istam retributionem finalem: oportebit quod sit iuxta naturam suorum operum bonorum et malorum secundum que eis prouenit. quod necesse est quod bona opera et mala habeant suum complementum. Et quoniam bonis operibus debet honor et laus et gloria. malis vero confusio: verecundia et vituperium. id oportebit quod bona opera et meritoria que facta sunt propter deum: recipiant tantum honorem: laudem et gloriam que non possit maior extorgi. et mala opera que facta sunt pro deum recipi

Epiloga totum librum.

De necessario fiet iudicium

De finale iudicium erit completum omnium.

Marginal notes on the left edge of the page, partially cut off.